

ชื่อวิทยานิพนธ์ :	พุทธเสณกะ : การวินิจฉัยต้นฉบับและการศึกษาพฤติกรรมของ		
	ตัวละคร		
ชื่อผู้เขียน	นางวิบูลย์วรรณ มุสิกะนุเคราะห์		
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชาภาษาและวรรณกรรมล้านนา		
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ :	ดร. ฮาร์ลด์ ฮุนดีอุส	ประธานกรรมการ	
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพรรณ ทองคล้าย	กรรมการ	
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์บำเพ็ญ ระวิน	กรรมการ	

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษานิทานชาดกของล้านนาเรื่องพุทธเสณกะ โดยศึกษาเกี่ยวกับการวินิจฉัยต้นฉบับ การศึกษาพฤติกรรมของตัวละคร และการศึกษาทางด้านสังคมวิทยา-มานุษยวิทยา

การวินิจฉัยต้นฉบับคือการนำข้อนิพนธ์เรื่องพุทธเสณกะ ที่มีการคัดลอกสืบทอดกันมานานับต่าง ๆ มาตรวจสอบชำระเพื่อให้ได้ข้อนิพนธ์ที่ใกล้เคียงกับต้นฉบับดั้งเดิมมากที่สุด การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากเอกสารโบราณของล้านนาจำนวน 5 ฉบับ มาเปรียบเทียบกับเอกสารจากอักษรล้านนาเป็นอักษรไทยกลาง และนำมาตรวจสอบชำระต้นฉบับตามทฤษฎีการวินิจฉัยต้นฉบับ (Textual Criticism) ที่ Pual Maas นักนิรุกติศาสตร์ชาวเยอรมันได้เรียบเรียงขึ้น โดยวิธีการศึกษา "ตัวแตก" ที่ปรากฏตามฉบับต่าง ๆ เพื่อดูความสัมพันธ์ของต้นฉบับเหล่านั้นและการสร้างแผนภูมิแสดงความเชื่อมโยงของตระกูลต้นฉบับ

ผลจากการศึกษาตามทฤษฎีดังกล่าว ทำให้ทราบว่าเอกสารทั้งหมด 5 ฉบับ มีการคัดลอกสืบทอดกันมาแยกออกเป็น 3 สาขาอย่างเห็นได้ชัด และฉบับที่มีการคัดลอกบกพร่องน้อยที่สุดทั้งทางด้านอักขรวิธีและเนื้อเรื่อง คือ ฉบับวัดทรายมูลเมือง ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลของเอกสารฉบับนี้เป็นข้อมูลหลักในการสถาปนาต้นฉบับ

การสถาปนาต้นฉบับนั้น ผู้วิจัย ได้ยึดหลักดังนี้ เช่น

1. หากข้อนิพนธ์ทั้ง 3 สาขาตรงกัน ก็จะถือเป็นข้อนิพนธ์จำลองและเมื่อนำมาตรวจสอบดูแล้วเห็นว่าถูกต้อง ก็จะถือเป็นข้อนิพนธ์สถาปนา
2. เมื่อข้อนิพนธ์ตรงกัน 2 สาขา ก็ได้เลือกเอาที่ตรงกัน 2 สาขาเป็นข้อนิพนธ์สถาปนา โดยทำเชิงอรรถบอกตัวแปรของอีก 1 สาขาไว้ด้วย
3. เมื่อข้อนิพนธ์ใน 3 สาขาไม่ตรงกันเลย และไม่สามารถตัดสินได้ว่าข้อนิพนธ์ของสาขาใดถูกต้องที่สุด ในกรณีนี้ได้ใช้ข้อนิพนธ์ของฉบับวัดทรายมูลเมืองเป็นข้อนิพนธ์สถาปนา เพราะถือว่าสาขานี้บกร่องน้อยที่สุดแต่ก็ได้ทำเชิงอรรถบอกตัวแปรของอีก 4 ฉบับไว้ด้วย

ฯลฯ

ด้วยวิธีการสถาปนาต้นฉบับดังกล่าวนี้ จึงทำให้ได้ข้อนิพนธ์เรื่องพุทธเสนกะที่เชื่อได้แน่ ว่าสมบูรณ์ถูกต้องและใกล้เคียงกับข้อนิพนธ์เดิม ที่นักปราชญ์ล้านนาโบราณเคยรจนาไว้ ดังปรากฏในภาคผนวก

การศึกษาพฤติกรรมของตัวละคร ผู้วิจัย ได้นำข้อนิพนธ์เรื่องพุทธเสนกะฉบับสถาปนามาวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครตามแนวทฤษฎีโครงสร้างนิยม (Structuralism) แบบของ Propp นักคติชนวิทยาชาวรัสเซีย โดยปรับใช้ทฤษฎีนี้ให้เหมาะสมกับเรื่อง

ผลจากการศึกษาตามทฤษฎีนี้ทำให้ทราบว่า เรื่องนี้มีวงพฤติกรรมของตัวละครอยู่ 4 วง พฤติกรรมคือ

1. วงพฤติกรรมของตัวผู้ร้าย (The sphere of action of the villain) เป็นตัวปักษ์กับตัวเอง
2. วงพฤติกรรมของตัวช่วย (The sphere of action of the helper) เป็นตัวคอยช่วยเหลือตัวเอง
3. วงพฤติกรรมของตัวสื่อ (The sphere of action of the dispatcher) เป็นตัวมีบทบาทเชื่อมโยงระหว่างตัวเองกับตัวผู้ร้าย
4. วงพฤติกรรมของตัวเอก, วีรบุรุษ (The sphere of action of the hero)

จากพฤติกรรมของตัวละครเหล่านี้ ทำให้เห็นโครงสร้างของเรื่องพุทธเสนกะ โดยแยก
ออกได้เป็น 2 โครงเรื่อง คือ

โครงเรื่องที่ 1 แม่ของพระเอกซึ่งเป็นเมียหลวงของพระราชาถูกเมียน้อยซึ่งเป็นผู้ร้าย
กั่นแกล้งต่อมาพระเอกซึ่งเป็นลูกของเมียหลวง ได้ช่วยแม่ของตัวเองโดยฆ่าเมียน้อย แม่ของพระ
เอกจึงได้รับความสุขดังเดิม

โครงเรื่องที่ 2 พระเอกถูกแม่เลี้ยงกั่นแกล้ง โดยใช้ให้เดินทางไปให้ลูกสาวของนาง
กิน แต่พระเอกมีผู้ช่วยเหลือหลายคน จึงได้แต่งงานกับลูกสาวของแม่เลี้ยง พระเอกได้กลับมาฆ่า
แม่เลี้ยง และได้ครองเมืองแทนพ่อในเวลาต่อมา

ส่วนการศึกษาทางด้านสังคมวิทยา-มานุษยวิทยานั้น ทำให้ทราบว่านิทานเรื่องนี้สะท้อน
ให้เห็นลักษณะของสังคม ค่านิยมของสังคม วัฒนธรรมความเชื่อและประเพณีของล้านนาโบราณ
อย่างชัดเจน เช่น เป็นสังคมการเกษตร มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความเชื่อเรื่องพุทธศาสนา
 ฯลฯ เป็นต้น

ผลจากการศึกษาทางด้านสังคมวิทยา-มานุษยวิทยานี้ นอกจากทำให้ทราบถึงสภาพของ
สังคมล้านนาสมัยก่อนแล้ว ยังทำให้เข้าใจถึงพฤติกรรมของตัวละครที่ปรากฏในเรื่องด้วยว่า พฤติ-
กรรมตัวละครนั้นเป็นไปตามลักษณะสังคมและวัฒนธรรมที่เรื่องนี้ปรากฏอยู่

Thesis Title	Buddhasenaka : A Textcritical Analysis and A Study of the Characters' Action		
Author	Mrs. Wiboonwan Musikanukhroa		
M.A.	Lanna Language and Literature		
Examining Committee	Dr. Harald	Hundius	Chairman
	Assist.Prof. Suphan	Thongkhloy	Member
	Assist.Prof. Bampen	Rawin	Member

Abstract

This thesis is a study of Lanna Buddhist Jataka named Buddhasenka regarding the original examination, actions of the characters, and the socio-anthropology.

The original examination, according to this thesis, signifies the examination of the literary composition named Buddhasenaka as a means to develop into the nearest literary composition of the originals. The matters of direct observation derived from five palm leave copies in Lanna script that have been transliterated into Central Thai script. In consonance with the theory of the Textual Criticism of Paul Maas, a German philologist, the text was evaluated and studied through the variant presented in each copy for the purpose of regarding the relations between the copies and originating the chart of the relations between the originals.

The result of the study said that all five originals were copied and separated plainly into three ways. The least shortcoming copy for both writing style and text is the SAI MOONMUANG TEMPLE'S. It is to be used as the prime data of the constitution text.

The principles of the constitution text are as follows;

1. If three literary compositions coincide to one another, they will be considered the duplicated literary compositions at the first place. They will become the constitution ones immediately when they have been proved and examined.

2. In case of only two of them coincide, they are to be considered the constitution copies. The footnotes are made and the variant of the other one is shown.

3. Unless the right literary composition can be found because they do not coincide to one another at all, the SAI MOONNUANG TEMPLE'S literary composition will be considered the constitution copy for the reason that it is the least shortcoming one. Though, the footnotes indicated the variant of the four copies are made.

Etc.

As the result of these constitution text methods, the outcome is the best Buddhasenaka composition. It is the reliable composition to the original written by Lanna Scholarly Author, as indicated in the appendix.

Buddhasenaka, the constitution text, is studied by analyzing the actions of the characters conforming to the adaptation of the Structuralism Theory of a Russian folklorist, Propp.

The results of the analysis through this formulalization shows four spheres of action:

1. The sphere of action of the villain.
2. The sphere of action of the helper.
3. The sphere of action of the dispatches.
4. The sphere of action of the hero.

In distinction of the characters in these spheres, two plots of Buddhhasenaka are proved as follows;

Plot 1, the hero's mother, who is the king's legitimate wife is done with malice by the king's mistress. Then, the hero kills the mistress to help his mother to become vivacious.

Plot 2, the hero is to be teased by the step mother. She tells him to travel to be her daughter's feast. Yet he has many assistants so he can marry to the step mother's daughter. Afterward, he kills the step mother to death and rules the town for his father.

The study of this tale on the socio-anthropology vivifies the reflections on Lanna social condition, social value, customs, culture, and beliefs. The king, for example, is the master of the country. It is the agricultural society. The people believe in buddhism. Etc.

Not only the result on the socio-anthropological study points out Lanna society, it also shows that the actions and behaviors of the characters are affected from the said social condition and culture in the tale.